

МІЖПРЕДМЕТНІ ЗВ'ЯЗКИ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНЯ

Тиндирика Олена,

*учитель історії гімназії міжнародних відносин № 323
з поглибленим вивченням англійської мови м. Києва, Україна*

Питання використання міжпредметних зв'язків на уроках історії є недостатньо дослідженим на сьогодні. Дидактика визначає реалізацію міжпредметних зв'язків як один із основних принципів викладання суспіль-

но-гуманітарних предметів. Проблема міжпредметних зв'язків цікавила педагогів ще в далекому минулому. Я.-А. Коменський, К. Ушинський, В. Одоєвський та багато інших підкреслювали необхідність взаємозв'язків між навчальними предметами для відображення цілісної картини природи «в голові учня», для правильного світорозуміння.

Актуальність міжпредметних зв'язків у шкільному навчанні очевидна. Вона зумовлена сучасним рівнем розвитку науки, на якому яскраво вираженим є зв'язок суспільних, природничих і технічних знань. Людині вже недостатньо знань лише в одній галузі науки. Неможливо вивчати одне, не торкаючись іншого. Саме тому пошук міжпредметних зв'язків та їх подальше використання учнями у реальному повсякденні ставить нові вимоги до вчителів. У своїй педагогічній діяльності ми використовуємо напрацювання багатьох дослідників і педагогів-практиків¹⁻⁸.

Усі предмети шкільних циклів можна тією чи іншою мірою поєднати з історією. Найпоширенішими на уроках історії є зв'язки з такими предметами – географія, правознавство, «Людина і світ», українська література, українська мова, світова література, художня культура, музичне мистецтво, математика. Історичні події неможливо уявити без історичних дат. А це – цифри, отже, – математика. (До прикладу, урок історії (предмет «Вступ до історії України», 5 кл.) – тема «Відлік часу в історії. Лінія часу». *Міжпредметні зв'язки*: математика – «Натуральні числа. Відрізок...»).

Неможливо на уроках історії обійтися без карт (історичних, географічних). Виходимо на прямий зв'язок історії з географією. (До прикладу, «Вступ до історії», 5 кл., тема 9 – «Україна на картах упродовж історії». *Міжпредметні зв'язки*: 5 кл., природознавство, тема 1 – «Земля як планета»; практичне заняття – «Знаходження на карті географічних об'єктів»). Результат: учень вільно оперує картою і з легкістю переносить історичні події на географічну карту).

Історія базується на матеріалах, узятих з історичних джерел. Ці джерела є не лише історичними, а й літературними пам'ятками. Тож маємо міжпредметний зв'язок історії та української (чи зарубіжної) літератури та мови (Досліджувати джерела починаємо з 5 кл. Наприклад, тема 5 – «Дослідники історії. Історичні праці про Україну та їх автори»: руські літописи, «Повість минулих літ» літописця Нестора. *Міжпредметні зв'язки*: 5 кл., українська література, розділ – «Історичне минуле нашого народу; тема – «Літописні оповіді», *міжпредметні зв'язки*: 5 кл., українська мова, тема – «Пряма мова. Діалог». Результат: активна участь у різноманітних історичних конкурсах, що вимагають високий рівень знань з історії та вміння грамотно писати українською.)

Міжпредметний зв'язок всесвітня історія – зарубіжна література розкриваємо на уроці у 8 класі: тема – «Культура бароко. Народження нової європейської науки», зарубіжна література, розділ – «Відродження», тема – «Епоха Відродження (Ренесансу) в Європі. Гуманізм».

Ми – гімназія міжнародних відносин. Вивчаємо не одну іноземну мову. На уроках всесвітньої історії використовуємо джерела мовою оригіналу (наприклад, англійською). Урок узагальнення (урок-гра) у 8 кл. – «Країни Західної Європи XVI – першої половини XVII ст.». *Міжпред-*

метні зв'язки: 8 кл., англійська мова, тема 7 – «Розширяємо світогляд»: географічний ракурс, країни та континенти (спільно з англійською послуговуємося німецькою, французькою, іспанською мовами та відповідними джерелами).

Історія – предмет гуманітарного циклу. Цей предмет не можна подавати дітям виключно як набір фактів чи дат. На уроці має бути позитивна емоційна атмосфера, що сприяє виявленню особистого ставлення учнів до подій, активізуючи їх критичне мислення. Використання музичних творів на уроках історії створює атмосферу, за якої пришвидшується розуміння дітьми відповідних подій чи то минулого, чи то сьогодення (наприклад, всесвітня історія, 11 клас, тема – Росія в 1991–2005 рр., друга чеченська війна).

Міжпредметні зв'язки на уроці музичного мистецтва, в 7 кл., тема 2 – «Новаторство в музичному мистецтві. Бардівська пісня». Результат: уміння використовувати пісню, присвячену певним подіям на позакласних закладах.

Простежуються міжпредметні зв'язки історії та образотворчого мистецтва. Особливо у 5-6 кл.

Ми живемо і працюємо у вік передових технологій. Тож залучаємо технічні засоби для глибшого вивчення предмета. Починаючи з 5 кл. дитина здатна створити невелику презентацію до певної теми. Створення презентацій у 5-х кл.: тема 4 – «Історія України в пам'ятках»; *міжпредметні зв'язки*: 5 кл., інформатика, тема – «Пошук відомостей у мережі Інтернет».

У старшій школі інтернет-ресурси використовуємо активніше. У 10 кл. – тема «Наш край у 1920-30-х рр.», *міжпредметні зв'язки*: 10 кл. – інформатика, тема – «Технології опрацювання мультимедійних даних».

У 10 кл. на уроці «Нові тенденції розвитку культури 1914–1921 рр.» використовуємо технологію захисту проєктів. *Міжпредметні зв'язки*: 10 кл., художня культура, тема 3 – «Театральна культура», урок 14 – «Провідні актори та режисери українського театру. Лесь Курбас».

Залишився ще один міжпредметний зв'язок: історія та фізична культура. Для учнів 5 кл. використовуємо фізкультхвилинку.

На уроках історії ми використовуємо міжпредметні зв'язки, які покликані допомогти дитині сформувати компетентності, передбачені новою українською школою⁹: спілкування державною мовою; спілкування іноземними мовами; математична грамотність; компетентності в природничих науках і технологіях; інформаційно-цифрова компетентність; уміння навчатись упродовж життя; соціальні і громадянські компетентності; підприємливість, уміння генерувати нові ідеї й ініціативи та втілювати їх у життя; загальнокультурна грамотність; екологічна грамотність і здоровий спосіб життя.

¹ Баханов К. В пошуках інноваційних технологій викладання історії. *Історія в школах України*. 1996. № 1. С. 20–25.

² Баханов К. *Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі*: монограф. Запоріжжя: Просвіта, 2004.

³ Власов В. Яким має бути сучасний урок історії. *Історія в школах України*. 2008. № 1. С. 15–19.

⁴ Власов В., Свтушенко Р. Про вивчення навчального курсу «Вступ до історії» у 5 класі загальноосвітніх навчальних закладів України. *Історія в школах України*. 2005. № 1.

⁵ Голованов С. Нетрадиційні уроки історії з використанням історичних міні-вистав. *Історія в школах України*. 1996. № 1. С. 29–34.

⁶ Довгань В. Формування громадянських компетентностей на уроках історії як один із змістових аспектів особистості XXI століття. *Дидактика: теорія і практика*. Київ : Педагогічна думка, 2018. С. 71–75.

⁷ Савченко М. Вивчаємо історію голокосту – розвиваємо загальнолюдські цінності і толерантність особистості учнів. *Дидактика: теорія і практика*. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. С. 148–160.

⁸ *Формування змісту профільного навчання: теоретико-методологічний аспект* : кол. монограф. / [авт. кол.: Г. О. Васьківська, В. І. Кизенко, С. В. Косянчук, О. В. Барановська та ін.]. Київ, 2018. 260 с. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/713853/>

⁹ *Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>